

Meilah Sources 11

רש"י מסכת בבא מציעא דף מג עמוד א

לא מעל גזבר - שהרי לא ברשות הוציאן, ואינו שלוחו.

מותרין - דהוה ליה כנותן רשות, והוה ליה שלוחו.

חדושי ר' שמואל מסכת קידושין סימן יג

ראה מקורות # 9

אבן האזל הלכות מעילה פרק ז הלכה י

הפקידן אצל שולחני או חנוני ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משונה הואיל ויש לו רשות להשתמש אם הוציא שניהם פטורין, בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר לו השתמש בהן וחנוני פטור מפני שאינן קשורין קשר משונה ולא חתומין וכאילו השתמש ברשות.

הכ"מ הביא דברי הר"י קורקוס מה שהקשה דבב"מ דף מ"ג תניא דבמעוה מותרין אם הוציא מעל הגזבר, ותי' דהברייתא דנתנה לבלן דדוקא בלן, אבל לספר לא מעל עד דמשיך וכן הברייתא דנתנה לספר לא מעל פליגי על אותה ברייתא דמפקיד אצל שולחני, וסברי שאין מעילה א"כ אמר לו בפ"י להוציא, אבל ממה שהרשהו להשתמש אינו חייב מעילה, והנה לכאורה כוונת הר"י קורקוס דבהך סברא פליגי אם כשנתן לו רשות להוציא הוי שלוחו, וכן למדתי בדבריו במה שכתבתי בפ"ד מהל' מלוה הל' ט"ז בד"ה והנה הר"י קורקוס, והקשיתי על דבריו דהא שיטת הרמב"ם דאם נתן מעות על קנין מטלטלין אף שעוד לא משך קנה המוכר המעות, ומה דלא מעל הוא משום שעוד לא נהנה, וא"כ מה שייך כאן לומר גבי נתנה לספר שיהי' גדר שליחות כשיוציא, הא כשיוציא יוציא אז מעות שלו וגדר שליחות לא שייך אלא גבי מפקיד דעכ"פ עוד לא קנה המפקיד את המעות.

עכשיו ראיתי שאין כוונת הר"י קורקוס לזה, וכונתו הוא דכשהפקיד אצל שלחני, אם נאמר דבזה שהרשה להשולחני להוציא, אז כשיוציאו מקבל השולחני באותה שעה המעות בהלואה, ולזה מהני רשות הגזבר, ולכן הוי הגזבר באותה שעה כמוציא מרשות הקדש, ועל זה כתב הר"י קורקוס דאי אפשר לומר דמשום זה מעל הגזבר דזהו ק"ו מנתנה לספר דלהדיא נתן לו המעות ונעשו של הספר, מ"מ כיון לא קנה הגזבר שום דבר ולא נהנה לא מעל, כ"ש כשהפקיד אצל שולחני דודאי לא נהנה הגזבר ודאי לא מעל, וזה כתב הר"י קורקוס דמשום מה אפשר לחייבו במעילה גבי מפקיד דנאמר דהוי כמו שלוחו להוציא, בזה כתב דכיון שחידוש הוא שחידשה התורה במעילה, אין לך בו אלא חידושו ולא הוי שליח א"כ אמר לו בפ"י, ובפ"י ג מהל' גזו"א הל' י"ז בארתי דמה דאיתא בב"מ דף מ"ג דלרב הונא דסבר דהשולחני נתחייב באונסין מעל הגזבר אפי' קודם שהוציא, הוא כמו שכתבו התוס' דמה דאמר הגמ' והו"ל שואל עליהו, הכונה דהוי לוח, ובארתי דעת הרמב"ם דסובר דבמעוה אבדה נעשה רק שואל ולא לוח, דבדף מ"ג פריך ר"נ לר"ה לשיטתו דסובר דלא בקע ביה לא קנאו, ע"ש.

והנה עכשיו ראיתי דברי הרמב"ם בפיהמ"ש בסוף מעילה על הך משנה דנתן לשולחני שכתב זז"ל היוצא מזה כשנותנין מעות הקדש לשולחני ולא הודיעו שהן הקדש ונשתמש בהן לפי שאינם צרורים שהוא פטור מן המעילה, וכאילו אמר לו המפקיד אצלו השתמש בהן ושליחותו עשה ולפיכך לא מעל, וכן המפקיד לא מעל לפי שלא צוה אותו בשום דבר עכ"ל, ומבואר דלענין זה שהחנוני פטור ממעילה דיינין בזה גדר שליחות כאילו אמר לו הגזבר השתמש ושליחותו עשה, ואם היתה דעת הר"י קורקוס שמטעם זה מחייבת הברייתא בב"מ להגזבר במעילה משום דהחנוני הוי כשלוחו ודאי קשה מה שהקשיתי על דבריו דגבי נתנה לספר שהספר קנה המעות כמ"כ לא שייך שכשהספר יוציא המעות יהי' שלוחו של הגזבר להוציא, ובאמת הר"י קורקוס לא הזכיר ד' הרמב"ם בפיהמ"ש וע"כ שלא ראה אותם, ולכן אפשר לפרש כמו שכתבתי בכונתו.

ובעיקר דברי הרמב"ם בפיהמ"ש דמה דהחנוני לא מעל כשיוציא הוא משום דהוי כאלו אמר לו המפקיד השתמש בהן ושליחותו עשה, לא משמע כן בדברי הרמב"ם כאן בהלכה שכתב והחנוני פטור מפני שאינן קשורין וכאילו השתמש ברשות, הרי שכתב רק וכאילו השתמש ברשות, ולא כתב שהשתמש בשליחותו, ובאמת ד' הרמב"ם בפירושו אינם מובנים דמאיזה טעם נאמר דלגבי החנוני הוי המפקיד כאילו אמר השתמש בהמעות ושליחותו עשה, ולגבי המפקיד נאמר דלא הוי שליחות ולא מעל, הא חד דינא הוא בדין שליחות במעילה דהמשלח חייב והשליח פטור, ולדברי הרמב"ם כאן דלא הוי מצד המפקיד אלא ברשות שנתן לו רשות להוציא, וכבר כתבתי דצריך לומר דבשעה שיוציא החנוני המעות הוי באותה שעה כלוה אותם ברשות המפקיד, ועל אותה שעה הוי המפקיד כמלוה לו המעות, ומעיקר הדין לדעת התוס' דכשמוציא מרשות הקדש מעל אף שלא נהנה, היה צריך המפקיד למעול, רק דדעת הרמב"ם דכל זמן שלא נהנה לא מעל אף שהוציא מרשות הקדש, ונמצא דהמעות נכנסו באותה שעה ברשות החנוני בהלואה מהמפקיד ונעשו המעות שלו, ולכן כשהוציא אותם לא מעל, וזהו מה שכתב הר"י קורקוס דמהברייתא דנתן לספר דלא מעל שמעין כן וכנ"ל.

והנה משיטת הרמב"ם מבואר דאם הוציא מעות הקדש אף שהמוציא לא מעל בשביל שלא נהנה מ"מ המעות נתחללו והמקבל המעות כשיוציא אותם לא מעל, כמו שכאן המפקיד לא מעל ומ"מ החנוני כשיוציא אותם לא מעל, וצריך באור מנ"ל הרך דינא דבפשוטו אנו אומרים דהיכי שהמוציא מועל ומשלם קרן וחומש יצאו בזה המעות לחולין וכן כתב הר"ן בנדרים דף ל"ה לגבי קונמות שכתב ז"ל ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי מישתרי ההוא קונם לבתר דמעיל כהקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה עכ"ל, ובפ"ו הל' ד' כתב הרמב"ם דבקדשי הגוף כשנתנם לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו משום דאין יוצאין לחולין, וצ"ל דבקדשי בדה"ב אפי' באופן דלא מעל מ"מ יצאו לחולין, אבל צריך באור מנ"ל לומר כן.

והנה התוס' בע"ז דף ס"ג לגבי קנין מעות במקום דצריך משיכה מחלקים מדין אתנן לדין מעילה, דגבי אתנן כיון שהפקיעו חכמים הקנין לא הוי אתנן, אבל לגבי מעילה מי יפקיע המעילה, ולדעת התוס' דגם קנין המעות נפקע מדרבנן (עיין במהר"ם שם) צריך באור החלוק ממתנן למעילה. וכתבתי בזה בפ"ג מהל' מכירה הל' א' דבדין מעילה דמוציא מעות הקדש מעל והמעות יוצאים לחולין, לכאורה נפרש דבזה שראובן נותן מעות הקדש לשמעון וקנה שמעון המעות לכן מעל ראובן, אך זה קשה דאך יכול שמעון מעיקרא לקנות המעות, וע"כ דהוא להיפוך דכשראובן נוטל מעות הקדש להקנותם לשמעון מעל ראובן ובזה יצאו המעות לחולין, ולכן קנה שמעון המעות, ובזה בארתי ד' התוס' דגבי אתנן כיון שחכמים הפקיעו הקנין לא נעשה אתנן, אבל גבי מעילה כיון דכשרוצה להקנות מעות הקדש, ע"כ מעל קודם ההקנאה, וכיון דעכ"פ בא להקנות המעות אף שחכמים הפקיעו הקנין אבל המעילה לא הפקיעו.

אכן זה כתבתי שם בדעת התוס', אבל הרמב"ם אינו סובר לחלק בין דין אתנן לדין מעילה כמו שבארתי שם, ולדעת הרמב"ם כאן נצטרך לומר כמו שכתבתי שם בתחילה דתחלת המעילה הוא בשביל שמוציא מעות הקדש לחולין אם נהנה בזה, וא"כ באמת קשה איך הוא באמת מוציא המעות לחולין שזה תהי' הסבה להמעילה, וע"כ דעיקר החדוש במעילה הוא שאפשר להוציא מעות הקדש לחולין כשנטלם והוציאם ומשום זה מעל, ויסוד הדברים הוא מה דאמרין במעילה דף י"ח ע"א אין מעילה אלא שינוי, ולמד מסוטה ומעכו"ם, וכתבו שם התוס' דילפינן תרי גוונני חיוב מעילה, דמסוטה ילפינן מעילה ע"י הנאה, ומעכו"ם ילפינן מעילה ע"י שינוי רשות אף בלא הנאה, ושיטת הרמב"ם הא כבר בארנו דבלא הנאה ליכא חיוב מעילה, וכדמוכח מדבריו בפ"ו הל' ט' גבי נתן לבלן שכתב שהרי נהנה בהיותו רוחץ בכל עת שירצה, אלא דמ"מ צריך לומר דדין הוצאה מרשות הקדש יש בו דין מיוחד של מעילה, וזה ילפינן מעכו"ם דמסוטה לא היינו יודעין אלא מעילה של הנאה מעיקר ההקדש כמו אכילה ושתייה של הקדש, אבל בנתן לחבירו אף שנהנה ע"י הנתינה, אבל אין ההנאה באה מעיקר החפץ של ההקדש, וזה ילפינן מעכו"ם דהוצאות דבר של הקדש לחול מחייבת מעילה, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ו הל' ג' המועל בקדשי בדק הבית כיון שמעל בשגגה נתחלל הקדש וזה שנהנה אחריו פטור וכו' בד"א כשמעל בקדש והוציאו בתורת חולין והקנהו לאחר עכ"ל, נמצא דזהו דין מיוחד של מעילה דאף דסובר דאין חיוב מעילה בלא הנאה וזה ילפינן מסוטה אבל מ"מ גם זה ילפינן דיש גדר של מעילה שנגרם ע"י הוצאה מרשות הקדש, ומזה גופא ידעין שיצא מרשות הקדש ונתחלל, אלא דכ"ז הוא במעל בשוגג וכמש"כ הרמב"ם בהל' ז' שהבאנו ז"ל, מעל בזדון הואיל ואינו חייב בקרבן מעילה לא נתחלל הקדש אלא הרי הוא בהוייתו, ואם בא אחר ונהנה בו בשגגה מעל, עכ"ל, ומשום דגם דין זה ידעין מדין מעילה של הוצאה מרשות הקדש דבאמת יצא מרשות הקדש, וזהו הסבה לחיוב קרבן מעילה דאינו אלא במעל בשוגג כעיקר דין מעילה, אבל זה דוקא בקדשי בדה"ב, אבל בקדוה"ג לא יצא לחולין כשנתנם לחבירו, כמש"כ הרמב"ם בפ"ו הל' ה', ולכן גם חבירו כשנתנם לחבירו מעל ומבואר דכיון דילפינן מדין מעילה דלא החיוב מעילה הוא הסבה שיצא לחולין אלא דמעיקר דינא כשמוציא מרשות הקדש בשוגג בקדשי בדה"ב יצא לחולין, ומשום זה מעל כשנהנה מההוצאה, ולכן גם אם לא נהנה דלא מעל אבל המעות יצאו לחולין.

תוספות מסכת סוטה דף יח עמוד א

חזר וחלקן מהו יש ברירה או אין ברירה - האי לא דמי לברירה דמדלה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (ב"ק דף נא:): דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ברירה משני לוגין שאני עתיד להפריש דמייתי בפ' מרובה (שם דף סט:): נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות דמייתי בפ' כל הגט (גיטין דף כה:): אבל דמי לברירה דמייתי בבכל מערבין (עירובין דף לז:): שתי נשים שלקחו קניניהן בעירוב או שנתנו דמי קניניהן לכהן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אף על גב דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"נ איפכא דאמרי' ברירה ואף על גב דדחי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא דמייתי לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגי בין ברירה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (יומא דף נה:): דמייתי מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקיני חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות דמי חטאת שמתה בעליה וקא פריך ונברור ד' זוזי ונשדי במיא והנך לישתרו ר' יהודה לית ליה ברירה מנלן ומייתי ההיא דהלוקח יין מביין הכותים ומסיק מדתני איו אלמא דמדמי ברירה דאם בא חכם למזרח אף על גב דליכא היכרא מעיקרא לברירה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (דף כא:): פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברירה כי האי גוונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן התם במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמייתי בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כב:): סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהמחק של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (יומא דף נה:): אהא ונברור ד' זוזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"א) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו

לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מכלל/מחלל/דמי חטאת וכו' ודוקא בכי האי גוונא שרי אבל ליקח שלישי המעות וליקח בהן בהמה לחטאת ונימא הוברר הדבר דאלו הוו דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי רבא למיפשט ועוד תימה אי אית לן למימר ברירה כי האי גוונא אם כן כל התערובות שבעולם יחזור ויחלק משום ברירה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (דף יג:) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ברירה בדבר לח ובפרק התערובות (זבחים דף פ.) מיייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרינן ברירה וכו' הרי הובררו מימיה או דילמא אין ברירה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא מבעיא ליה אי מיא לא בדקי לה משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום דטהורה היא.

קרבן אורה מסכת מעילה דף כא עמוד ב

נפלה פרוטה של הקדש לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר' עקיבא. ופי' התוס' ז"ל (ד"ה פרוטה) דרבי עקיבא לטעמיה דמחייב בספק מעילות אשם תלוי, ומעל היינו מספק. ואין הלשון משמע כן, ועוד דמאי קמ"ל, הא כבר איפליגו בזה ר' עקיבא ורבנן בכריתות (כ"ב ע"ב), וכל שכן לפי דברי התוס' דמייירי דליכא אלא חד בכיס. ועוד דלפ"ז לא פליגי בעיקר ההקדש אם ראשונה או אחרונה, אלא הכל קדוש מספק, וא"כ מאי קאמר ומודה ר' עקיבא באומר פרוטה מן כיס זה הקדש שהוא מוציא והולך כו', משמע דמודה לחכמים בזה, ולפי הנ"ל אין ההודאה מעין המחלוקת כלל, דהא לרבנן נמי לא דמי לרישא, דברישא מודו רבנן דאיסורא איכא מספק, והכא מותרין להוציא לכתחלה הראשונים.

ובסוטה דף י"ח (ע"א ד"ה חזר) כתבו התוס' דטעמא דר' עקיבא הוא משום ברירה דמה שהוציא ראשונה הובררה להקדש. וכבר האריכו בזה התוס' ז"ל התם וביומא דף נ"ו (ע"ב ד"ה מאי שנא) דלא שייכא ברירה בכה"ג אם הוכר האיסור ונתערב. והיה נראה לומר דטעמא דר' עקיבא הכא הוא משום דכל שנתערבה פרוטה של הקדש בתוך מעותיו אסור הוא להשתמש בכל המעות עד שיוציא פרוטה ראשונה להקדש, והיינו נמי דלא שייך הכא ביטול, כמו שהקשו התוס' ז"ל (ד"ה פרוטה) משום דהוי כמו שנתערב פרוטה של חברו בתוך שלו, דלא שייך ביטול בזה, ומחויב לשלם כדאיתא סוף ביצה (ל"ח ע"ב), והכא נמי מחויב לשלם תחלה הפרוטה של הקדש, ואפילו אם נפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו יכול הוא לשלם הפרוטה ראשונה להקדש והשאר מותר, ואפילו אם זו שהוציא ראשונה לאו היינו שנפלה מכל מקום יכול להקדיש הראשונה ממה נפשך, אם זו היא שנפלה הרי היא הקדש מכבר, ואם לאו תהא מחוללת על של הקדש. וכיון דמחויב להוציא הפרוטה הראשונה להקדש מש"ה ס"ל לר' עקיבא דאם הוציאה לחולין מעל, ורבנן ס"ל דלא מעל עד שיוציא את כל הכיס, והיינו דקאמר ומודה ר' עקיבא באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש שהוא מוציא והולך, והאחרונה הוא דהקדיש.

רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק טז הלכה ח

האומר אחד מכבשי הקדש ואחד משוורי הקדש והיו לו שנים הגדול שבהן הקדש, היו שלשה הגדול שבהן הקדש וחוששין לבינוני, כיצד יעשה ימתין לבינוני עד שיפול בו מום ותחול הקדושה על הגדול לבדו, ואם אמר שור שבשוורי הקדש הגדול שבהם הקדש ואין חוששין לבינוני.

רמב"ם הלכות מעילה פרק ז הלכה ו

וכיצד יעשה כדי להציל החנוני מן החטא עד שיהיה מותר להשתמש בכל המעות, נוטל פרוטה של חולין או כלי כל שהוא ואומר פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא מחוללת על זה, ותעשה אותה פרוטה או הכלי הקדש ויותר החנוני להשתמש בכל המעות, וכן פרוטה של הקדש שנתערבה בכל הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש, מחלל אותה ואחר כך ישתמש בכיס, ואם הוציא ולא חילל לא מעל עד שיוציא את כל הכיס.

רמב"ם הלכות מעילה פרק ז הלכה ז

אמר כיס מכיסי הקדש ושור משוורי הקדש, מועלין בכולן ומועלין במקצתן, כיצד עושה מביא את הגדול שבהם ואומר אם הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו ההקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה, ויהנה בקטן.

תוספות מסכת בבא מציעא דף ו עמוד ב ד"ה

קפץ כולן פטורין - תימה דלבטל ברובא וליחייבו כולהו במעשר דהא דדבר שבמנין לא בטיל היינו מדרבנן וקבוע נמי אין שייך אלא בדבר שהאיסור וההיתר ניכרין וידועין ולא ידע מאיזה לקח כגון ט' חנויות ובריה נמי לא הוי כדפרי' בחולין (דף צה) ואין לומר שלא נשאר בעדר רק אחד דליכא רובא דלשון לתוכן לא משמע הכי.

[ו] לא מעל עד שיוציא את כל הכיס. כתב מרן והטעם שאין מעילה מן הספק כו'. ועיין במ"ש התוס' פ"ב דסוטה (דף י"ח) ד"ה חזר וחלקן ודוק. ומ"ש עוד מרן א"נ מטבע חשיב ולא בטיל וכו'. (א"ה את זו שלח הרב המחבר להרב מהר"ר יעקב אלפאנדארי ז"ל) עוד ראיתי שעמד מעכ"ת במ"ש התוספות בסוף מעילה דמטבע חשיב ולא בטיל מן התורה הן אמת שדין זה הוא דבר חדש שלא מצינו בשום מקום דבר שלא יהיה לו ביטול מן התורה וכמ"ש הרשב"א בת"ה דכל הדברים שאין להם ביטול הוא דוקא מדרבנן אבל מן התורה הכל בטל ברוב ולא די לנו זה הצער אלא דמדברי מרן בפ"ז מהל' מעילה נראה דגם דבר שיש לו מתירין אין לו ביטול מן התורה ודבריו צ"ע. ובעיקר דברי התוס' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל לכאורה היה נראה לדקדק מההיא דאמרין בע"ז (דף נ"ב). שבקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני כספא ודהבא של ירושלים ופריך ירושלים היו רובא דעלמא. והא ודאי לא קשיא כלל משום דמעיקרא הוה ס"ל לתלמודא דבקשו לגנוז כספא ומש"ה פריך ירושלים היו רובא אבל לפי המסקנא דלא בקשו לגנוז כי אם מטבעות ליכא קושיא ואדרבא היה נראה להכריח מסוגיא זו כדברי התוס' משום דדוחק הוא לומר דלפי המסקנא דמוקי לה בדינרא הדריאנא שיהיו רוב מטבעת אלו של הקדש. ולפי דברי התוס' ניחא דכיון דמוקי לה במטבע חשיב ולא בטיל ולא בעינן שיהיה הרוב משל הקדש. אך כד מעיינינן שפיר נראה דהא ליתא דאף דנימא דמטבע חשיב ולא בטיל היינו דוקא היכא דאיתחזק איסורא במעות אלו כגון ההיא דמעילה דאיכא ודאי בתערובת זה פרוטה של הקדש אבל היכא דלא איתחזק איסורא אלא שאנו מסופקים אם מעות אלו של הקדש או לא פשיטא דאם הרוב היתר דאזלינן בתר רובא ואמרין כל דפריש מרובא פריש. וחילוק זה הוא מוסכם מכל הפוסקים ז"ל דכל דבר שאין לו ביטול כע"ז ודכוותה היינו דוקא בדאיכא בתערובת זה דבר של איסור אבל אם פירש אחד מהם אמרי' כל דפריש מרובא פריש והרא"ש ז"ל בפ' אותו ואת בנו כתב בשם בה"ג דבהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות מכה אותם וטורדם וכל הפורש מן הרוב הוא פורש ע"כ. והא התם הוה דבר שיש לו מתירין וב"ח דחשיבי ולא בטיל ואפ"ה אמרי' כל דפריש וכ"כ הרא"ש גבי חדש דאזלינן בתר רובא אף דהוה שיש לו מתירין. ובר"פ כל הזבחים פריך ונכבשינהו כו' ונימא כל דפריש כו'. הן אמת שראיתי להר"ן ס"פ אין צדין שכתב דלוקח ביצים מן העכו"ם ביום טוב שהוא חוכך אי אזלינן בתר רובא בדשיל"מ כיון דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל ואפשר דהתם שאני דאיתחזק איסורא ע"כ. נראה מדבריו דחילוק זה שכתבנו כמסתפק אמרה ואף דמסוגיא דר"פ כל הזבחים נראה דאף באיסורין דאין להם ביטול אזלינן בתר רובא ע"כ צריכים אנו לומר דס"ל דיש חילוק בין דבר שיש לו מתירין לשאר איסורין דאין להם ביטול ובדבר שיש לו מתירין לא אזלינן בתר שום רוב. (א"ה וכ"כ מרן בכ"מ פ"ז מהל' ע"ז לדעת הרמב"ם דהא דהחמירו ברמוני בדין להצריכן שלש תערובות היינו משום דהוה דבר שיש לו מתירין ועיין מה שהקשה עליו הר"ב פר"ח בחדושי. והמעין בפירש"י בסוגיא שכתב ופרכין שמואל דאמר הנח לע"ז דמשמע דבשאר איסורין לית ליה ס"ס יראה בעיניו דהרגיש קושיא זו דנימא דלא אסר ר"י אלא בדבר שיש לו מתירין ובהא מודה ליה שמואל לז"א דליתא דכיון דנקט לישנא דהנח לע"ז משמע דבשאר איסורין אפי' דבר שיש לו מתירין לית ליה ס"ס וא"כ לא אתי כר"י. אך קשיא לדעת מרן מדאמר' התם בגמרא (דף ע"ד ב) ואיצטריך דר"ל כו' אבל תרומה דיש לו מתירין כו' יע"ש) ולפ"ז אפשר דמטבע נמי כיון דחשיב דאין לו ביטול אפי' מן התורה לא מהני ליה רוב ולפ"ז סוגיא דע"ז אתיא כפשטה. אך דברי הר"ן הללו קשים הם בעיני מההיא דתניא בתוספתא דדמאי פ"ג מצטרפין פירות חו"ל על פירות שניה כדי שירבו על פירות שלישיית לפוטין מן מעשר שני מצרפין פירות חו"ל על פירות שלישיית כדי שירבו על פירות רביעית לפוטין ממעשר שני מצרפין פירות ערב שביעית לפוטין מן המעשרות ע"כ. והנה כל החלוקות הללו הוא דבר שיש לו מתירין דהא טבל אוסר במשהו משום דהוה דשיל"מ ואפי' טבל של מעשר שני או של מעשר שני אוסר במשהו כמ"ש הרב"ד פ"א מהל' מע"ש הל' י"א יע"ש. וכן פירות שביעית שנתערבו בפירות אחרות הוה דשיל"מ ואוסרין בכל שהו כמ"ש רבינו ספ"ז מהל' שמיטה וא"כ ה"ק בתוס' דאזלינן בתר רובא לפוטין מהמעשרות ומן הביעור אלא ודאי ע"כ לומר החילוק שכתבנו. וכ"כ המבי"ט ח"א סי' נ"א דהא דתנן שביעית אוסרת בכל שהו במינה היינו כשנתערבו בידוע פירות שביעית עם פירות אחרות אבל היכא דלא נתערבו אלא שאין ידוע אם הם פירות שביעית אם לאו אזלינן בתר רובא וכיון דרובא מחו"ל או מערב שביעית פטורין מן הביעור ע"כ. עוד אני תמיה מההיא דאמרין בפ"ב דמציעא (דף נ"ו) מעות שנמצאו כו' בהר הבית חולין וירושלים בשאר ימות השנה חולין וטעמא דמלתא משום דאזלינן בתר רובא וכמו שפירש"י ומעשר שני בירושלים הוה דשיל"מ וכמ"ש רבינו ספ"ו מהל' מע"ש ובפ"ק דפסחים (דף י') אמרי' ר"י בר יהודה אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין. הרי דאף בדבר שיש לו מתירין אזלינן בתר רובא וא"כ ע"כ לומר דלפי המסקנא דמוקי לההיא דבקשו לגנוז בדינרא שרוב מטבעות אלו היו של הקדש. באופן דמסוגיא זו ליכא לא סיעתא ולא תיובתא לדברי התוס' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל. עוד עלה בדעתי להביא ראיה לסברת התוס' הלזו מדאמרין בפ' הוציאו לו (דף נ"ה) דטעמא דר"י דאמר דלא היו שופרות לקיני חובה הוא משום חטאת שמתו בעליה ודאי ופירש"י דהולכות לים המלח ונמצאו מעורבות עם הכשרות ופוסלות אותם והיינו מפני התערובת. ואם איתא דמטבע יש לו ביטול אמאי פוסלת אותם ליבטל ברובא. דדוחק הוא לומר דהחששא היא שמא לא ימצא כי אם קן אחד דלא הוה רוב דהיתרא. אך עדיין אין להכריח מסוגיא זו דמטבע חשיב ולא בטיל מן התורה דלעולם יש לו ביטול מן התורה כשאר האיסורין אך מדרבנן אין לו ביטול משום דהוה דבר שבמנין ומש"ה ס"ל לר"י דלא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות:

וראיתי למעכ"ת שרצה להכריח סברת התוס' הלזו משלשה מקומות והשנים נאמרו על פה והאחד בכתב והנני מפרטם. הראיה האחת היא מההיא דאמרין בפ"ק דשקלים שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלים ואם איתא דמטבע יש לו ביטול ברוב הא פשיטא דרוב השקלים היו של לויים וישראלים וא"כ כדן אוכלים עומר ושתי הלחם ולחם הפנים ואף שיש במעות אלו מעות של כהנים שהם אסורים באכילה מ"מ בטלים הם ברוב אלא ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל.

והנה מלבד דאין ממשנה זו ראייה אלא שאין למטבע ביטול אבל שיהיה דין זה דבר תורה אין מכאן ראייה. זאת ועוד אפשר לומר דאף דמדרבנן יש למטבע ביטול אלא דשאני הכא דמעיקרא לא רצו לבטל ולערב מעותיהם עם מעות ישראל כדי שיהיו בטלות ברוב ודמי למבטל איסור בידים. וראיה לזה מדאמרינן בפ' שלוח הקן (דף ק"מ) למאי אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה והא ודאי דאם שלחו ליכא איסור משום דאזלינן בתר רובא ואפ"ה לשלחה לא איצטריך קרא למעט דלא אמרה תורה שלח לתקלה. הרי בהדיא דלערב איסור בידים אסור. שוב ראיתי לרש"י בפ"ק דערכין (דף ד') שכתב דלדידן לית לן הך דרשא דהאי כליל תהיה במנחת כהן גרידא כתיב אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא. ואבוא היום אל הראיה השנית והיא ממ"ש רש"י בסוף מציעא דכיון דתקנו רבנן ד' זוזים מן התרומה וזה מוחל עליהם ונמצאו לו ארבעה זוזים שאין לציבור חלק בהם ואם קונין מהם תמידין ומוספין ושאר קרבנות ציבור אין תמידין באים משל ציבור. ומדלא אמרינן דבטלינן הנך ארבעה זוזי ברוב ש"מ דמטבע חשיב ולא בטיל. והנה מלבד דבמ"ש לעיל יש לדחות ג"כ ראייה זו עוד נ"ל דהכא לא שייך ביטול משום דכל היכא דניכר האיסור אין לו ביטול ובכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא כניכר האיסור וכמ"ש הרא"ה בב"ה עלה דכלי שטף שבלע מן האיסור ונתערב באחרים דכיון דאפשר בהגעלה ולהפליט האיסור ה"ז כאלו ניכר ואין לו היתר הכי נמי כיון דאפשר ליקח ארבעה זוזים וליתנם לשומר הו"ל כאלו ניכר האיסור ואין לו ביטול. והבאתי את השלישית מההיא דפ' ולד חטאת דתנן המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין ופירש"י משום דבכל מנה ומנה מצינן למימר זה הפריש לשלמים כו' ועל זה הוקשה לאדון דניזיל בתר רובא ורוב המעות יש בהם מעילה ואף דאיכא דמי שלמים כיון דהוו מיעוטא ליבטלו ברובא אלא ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל עכ"ד. ולא ירדתי לסוף דעתו דמה ענין ביטול בכאן דביטול לא שמענו אלא לבטל האיסור להתירו לכתחלה באכילה אבל אם הרוב הוא איסור נהי דאיסורא איכא אבל לחייבו מלקות או כרת או קרבן זו לא שמענו, ואף דאיכא מ"ד דהיתר מצטרף לאיסור לחייבו בעונשין היינו דוקא בתערובת לח בלח ומין בשאינו מינו משום דטעם האיסור נתפשט בהיתר ונעשה כולו איסור אבל ביבש אף שהאיסור הוא רוב מעולם לא שמענו שאם אכל אחד מן התערובת שיתחייב שום עונש אף שאסור מן התורה וא"כ היכא דאיכא בדמים הללו דמי חטאת ועולה ושלמים כל שלא נהנה כי אם שיעור דמי השלמים פשיטא דאין לחייבו קרבן דאימור דמים הללו דמי שלמים הם. וראיתי למהרימ"ט ח"א סי' ה' שכתב בשם הרשב"ץ דמעוות היתר שנתערבו במעות איסור שבטלים כדן יבש ביבש דחד בתרי בטיל (א"ה עיין בס' מוצל מאש סי' י"ט). ואני תמיה על שני המאורות הגדולים איך לא השגיחו בדברי התוס' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל. ומלבד דברי התוס' הללו נראה דמטבע לא בטיל מדרבנן דלא גרע מדבר שדרכו לימנות דלא בטיל וכעת צ"ע:

מרומי שדה מסכת מעילה דף כא עמוד ב

תוס' ד"ה פרוטה כו', תימה וליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה, וכ"ת דבר שיש לו מתירין הוא ע"י פדיון ואפילו באלף לא בטיל, הא ליכא למימר דדבר שיש לו מתירין דרבנן הוא, וצ"ל כו' אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל, עכ"ל. המל"מ הל' מעילה פ"ז ה"ו העמיק בדבר, אי הא דחשיב לא בטיל הוא מה"ת או מדרבנן. ותמה על מהרי"ט דלא הזכיר דברי התוס' הנ"ל דמשמע שהוא מה"ת. ועוד עלה בדעתו שכוונת מרן הכ"מ דדבר שיש לו מתירין דלא בטיל הוא מה"ת. ואני תמה האיך אפשר לומר כן, והא סוגיא מפורשת בגיטין דף נ"ד ב' והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור. ועיקרו של דבר הוא בזבחים דף ע"ג ב' ובתוס' ד"ה אלא ובכ"מ. וכ"כ התוס' ב"מ דף ו' ב' ד"ה קפ"ץ. ומכ"ש דבר שיש לו מתירין מבואר במקומו ביצה דף ג' ב' וברש"י ד"ה אפי' שהוא מדרבנן. וכן לשיטת הר"ן נדרים דף נ"ב א' משום דהוי מב"מ, ג"כ אינו אלא מדרבנן. והכי מבואר בב"מ דף נ"ג א' דאורייתא ודרבנן כו', וע"ש בפ' רש"י ז"ל. וזה אין צריך תלמוד, רק צריכין אנו ליישב דברי התוס' דסוגיין, וכבר החל בזה הגאון בעל תשובה מאהבה סי' של"ה:

והנראה לי להקדים, דאפי' אי מדרבנן לא בטיל יש בו מעילה מה"ת, דממילא הוא קדוש מה"ת. וכמו שמצינו בשקלים בירושלמי פ"ב ה"א, על הא דתנן בני העיר שוקלין אחרים תחתיהן, מתניתא פליגא על ר"ל כו' עוד היא משום תקנה, ואח"כ פליגי אמוראי אי נפלה לתקלין חדתין או לעתיקין. וקשה האיך יקריבו קרבנות צבור ממעות שהן חולין מה"ת. ול"ל משום ביטול ברוב, הא אין מבטלין איסור לכתחלה. אלא צ"ל דכשם שב"ד יכולין להפקיר בע"כ ופטור מן המעשרות, כדאי' בירושלמי שם פ"א ה"ב מנין שהיא פטורה מן המעשרות כו'. כן יכולין להקדיש בע"כ. וכש"כ בהוראה דלאו בע"כ הוא, אלא הבעלים מקדישין ע"ד הוראתם מרצונם הטוב. והנ"ל אם אינו בטל מדרבנן יכול להיות שמועלין בו, אלא שלא תקנו חכמים שיהא כל הכיס קודש וימעלו בכל פרוטה ופרוטה, כיון דיש תקנה שיחללו על היתר. ונחלקו ר"ע ורבנן, ר"ע סובר כיון דהראשון שיצא מן הכיס הקדישוהו חכמים מועלין בו, וממילא שוב לא ימעלו באחריני, שהרי לא הקדישו כל הכיס. ורבנן ס"ל דאע"ג דאסרו ליהנות מכ"מ לא תיקנו כאן חכמים שימעלו בו עד שיוציא כל הכיס, שהרי פשיטא דיש כמה דברים שאסרו חכמים משום קודש ואין בו מעילה, דלמאי יתקנו קרבן מעילה בכדי אם לא שיש צורך לכך. ולהכי בהוציא כל הכיס מודו דמועלין בו, משום דהוי כחוכא, שהרי אסור ליהנות מן הכיס משום ספק שנפל בו ולא בטיל, והרי הוציא כל התערובות, וממנ"פ נהנה גם באיסור. ודמי לשני שבילין ברה"ר, שאם שאלו כאחת טמאים משום דהוי כחוכא. אבל קודם שהוציא כל הכיס אין כאן חוכא, דכל א' מהפרוטות אסור מטעם ספק ואין מועלין מספק. ור"ע לטעמיה דגם על ספק מעילה חייב אשם תלוי, והרי כל א' נאסר מספק, וא"כ הוי כחוכא אם נפטור אותו מכל כיון שביד חכמים לחייבו כמו שירצו כמש"כ. וכן מבואר בתוספתא מעילה פ"ג דר"ע לא מחייב אלא אשם תלוי. ועי' תוס' סוטה דף י"ח ע"א ד"ה חזר, שלא נתברר להם במה נחלקו ר"ע ורבנן, ולפי מש"כ כאן נתברר שפיר:

ועוד יש להקדים, דמתניתין לא מיירי בכיס פרוטות שוות, כמבואר בתוס' ד"ה היו. וידוע דעת התוס' שבועות דף מ"ו ע"א ד"ה בטוענו, דפרוטות שאין שוות לאו חד מינא הוא:

והשתא יש לבאר דברי התוס' הכי, שהקשו וליבטיל האי פרוטה ברובה שיהא מותר ליהנות. דידוע דששים לא שייך אלא במילי דאכילה, וכמש"כ התוס' בכורות דף כ"ב א' ד"ה הנך, דלא איתמר טעם כעיקר לענין טומאה, ה"נ שיעור ששים דנפיק מינה. וכ"ת משום דהוי דשיל"מ ולא בטיל, א"כ שייך בו מעילה כמ"ש, הא ליכא למימר שהרי הוא מדרבנן, וא"כ לא גזרו בשאינו מינו כמש"כ הר"ן נדרים הנ"ל, והכא הוא שאינו מינו כנ"ל. וצ"ל דליכא כו' א"נ משום דהוא חשיב ולא בטיל מדרבנן וכמש"כ. והכ"מ ז"ל מפרש דמיירי בפרוטות שוות, ושפיר תירץ משום דבר שיש לו מתירין. ודי להפקיע את רבותינו ז"ל דלא להשוות אותם כטועין ח"ו: